

УДК 341.1+378.14:[355:233]

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2024.58.11-18>

Валентина КРАВЕЦЬ, канд. техн. наук, ст. наук. співроб.

ORCID ID: 0000-0002-3012-1829

e-mail: val.kuryl@gmail.com

Національна академія Служби безпеки України, Київ, Україна

АУДИТ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ ЯК МЕХАНІЗМ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ОСВІТИ І ПІДГОТОВКИ НАТО В УКРАЇНІ

Вступ. Пошук союзників у питаннях гарантування безпеки є запорукою існування України як незалежної держави. Створення умов для інтеграції у євроатлантичне безпекове середовище шляхом впровадження стандартів якості освіти і підготовки НАТО є одним з актуальних завдань системи військової освіти України. Метою цього дослідження є обґрунтування процедури аудиту професійної військової освіти як механізму впровадження стандартів якості НАТО в Україні.

Методи. Проаналізовано та узагальнено наукові публікації з визначеної проблематики, нормативні та правові акти України і НАТО. Емпіричні дані, які характеризують стан реалізації стандартів якості НАТО у сфері освіти і підготовки, отримано з Каталогу можливостей освіти та підготовки (ЕТОС), а також з офіційних вебсторінок навчальних закладів, діяльність яких пов'язана з НАТО. Для аналізу цих даних застосовано методи описової статистики. Пропозиції з унормування порядку проведення аудиту професійної військової освіти в Україні на засадах якості НАТО розроблено за допомогою діалектичного, формально-логічного та системно-структурного методів.

Результати. Встановлено, що реальні передумови для впровадження стандартів якості освіти і підготовки НАТО в Україні створено в 2022 р. шляхом виокремлення у вітчизняній системі військової освіти такої складової, як професійна військова освіта. Розкрито порядок сертифікації курсів у НАТО, структуру даних ЕТОС щодо акредитованих НАТО освітніх інституцій, завдяки чому визначено прийнятну для вищих військових навчальних закладів України модель системи внутрішнього забезпечення якості, що має дві складові: якість академічної освіти, яка відповідає національному законодавству, що ґрунтується на ESG; якість професійної військової освіти, яка відповідає стандартам якості НАТО. Запропоновано перепідготовку та підвищення кваліфікації військових фахівців в Україні проводити у формі курсів професійної військової освіти. Розроблено пропозиції з унормування порядку проведення аудиту професійної військової освіти в Україні на засадах якості НАТО.

Висновки. Метою запровадження стандартів гарантування якості освіти та підготовки в НАТО є забезпечення сумісності різноманітних навчальних закладів, пов'язаних з Альянсом. Проведення аудиту професійної військової освіти в Україні на засадах якості НАТО сприятиме запровадженню військовими навчальними закладами України сертифікованих НАТО курсів та розбудові сумісної з НАТО професійної військової освіти в Україні.

Ключові слова: професійна військова освіта, забезпечення якості, інституційна акредитація НАТО, сертифікація курсів НАТО, аудит професійної військової освіти в Україні, досягнення сумісності.

Вступ

Впровадження доктринальних підходів і принципів НАТО у сферу освіти сектору безпеки та оборони України сьогодні є не лише пріоритетом державної політики, що реалізується шляхом виконання вимог стратегічних нормативно-правових актів (Конституції України, Закону України "Про національну безпеку", Стратегії національної безпеки України, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки), а питанням виживання нації та збереження державності України. Адже примноження життєво важливих цінностей українського народу (населення України, території України, національного багатства України та національної самосвідомості за Г. Новицьким (Новицький, 2012), які є системоутворюючою основою для об'єднання нації, неможливе без гарантування державою безпечних умов їх розвитку. Очевидно, що спроможностей української держави недостатньо, щоб самотужки протистояти рф, яка значно переважає за кількісними показниками у військовій силі, є непередбачуваною та має зазіхання екзистенційного характеру на нашу територіальну цілісність, державний суверенітет і незалежність. Саме тому пошук союзників у питаннях забезпечення національної безпеки є запорукою існування України як незалежної держави. Створення умов для інтеграції нашої держави в європейське та північноатлантичне безпекове середовище шляхом впровадження стандартів якості освіти і підготовки НАТО є одним із актуальних завдань системи військової освіти України, вирішення якого потребує наукового обґрунтування.

Огляд літератури. Питання впровадження стандартів якості освіти і підготовки НАТО в Україні розглянуто

рядом дослідників. Зокрема, Полторак (2018) здійснив порівняльний аналіз основних характеристик систем підготовки військових кадрів країн НАТО та України, на підставі чого окреслив перспективи розвитку системи військової освіти в нашій державі у досягненні стандартів Північноатлантичного альянсу. Однак він вважав поняття "стандарту НАТО" стосовно галузі військової освіти розмитим, і тому запропонував розглядати завдання досягнення цих стандартів або як введення їх у систему військової освіти України, або як досягнення рівня підготовки військових фахівців найбільш боєздатних армій країн Альянсу.

Крукун & Artamoshchenko (2020) порівняли методологічні підходи до оцінювання якості військової освіти та підготовки в українському законодавстві та НАТО і дійшли висновку про ідентичність цих підходів, що надало підстави говорити про принципову сумісність військової освіти в Україні та Північноатлантичному альянсі. У продовження дослідження цієї теми Сиротенко & Артамошенко (2021) на основі порівняння нормативно-правового забезпечення, структурних елементів та процедур систем забезпечення якості освіти в Україні та НАТО зробили висновок про те, що ці системи тотожні, а спільними елементами досягнення їхньої сумісності є інституційна акредитація та сертифікація навчальних курсів за стандартами НАТО.

Клачко та ін. (2022) звертають увагу на те, що системи професійної військової освіти країн-членів НАТО за зовнішньої схожості мають ряд суттєвих відмінностей у частині поєднання професійної військової підготовки та освіти, термінів здобуття освіти або проходження підготовки. Водночас спільним для України та європейських країн-членів НАТО є застосування європейської

кредитно-трансферної системи та триступеневої системи здобування кваліфікацій, а також орієнтація на європейські практики забезпечення якості вищої освіти, що створює передумови для досягнення відповідності військової освіти і підготовки України стандартам НАТО. На користь цієї думки свідчать також висновки Рахманова (2023), який вважає, що ключем до розвитку професійної військової освіти в Україні є впровадження європейських та північноатлантичних стандартів якості.

Вавілова (2023), досліджуючи стандарти якості професійної військової освіти в закладах освіти НАТО, зазначає, що поняття "стандарт НАТО" у нормативному дискурсі Альянсу має два значення: широке (для загального вжитку) – як сукупна узагальнена назва всього масиву документів зі стандартизації НАТО; вузьке (професійно орієнтоване) – як відібраний із декількох, кращий, тимчасово еталонний зразок практики, що визнаний таким в офіційно закріпленій формі та поширений серед країн-членів НАТО для обов'язкового використання.

На основі аналізу стандартів якості НАТО у сфері освіти і підготовки Шабатіна (2023) зробила висновок, що західні заклади вищої освіти вводять академічні програми, які доповнюють військовий компонент підготовки офіцерів, а заклади військової освіти НАТО приймають цивільні стандарти для розробки академічних програм і курсів, впроваджують відповідні структури управління військовою освітою у межах програм підготовки офіцерів і спрямовані на забезпечення якості військової та професійної військової освіти. Результати апробації порядку інституційного аудиту професійної військової освіти, що передбачають запровадити як обов'язкову процедуру зовнішнього оцінювання якості у вищих військових навчальних закладах (військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти) України, здійснено в роботі (Mirnenko, Artamoshchenko, & Paldunas, 2021).

Аналіз зазначених публікацій свідчить, що: 1) методологічні засади забезпечення якості вищої освіти України та стандарти якості освіти і підготовки НАТО тотожні; 2) впровадження стандартів якості НАТО в систему військової освіти України забезпечить досягнення сумісності підходів у підготовці військових фахівців та подальшу інтеграцію України у безпековий євроатлантичний простір; 3) одним із кроків на шляху до досягнення цієї сумісності є запровадження в системі військової освіти України такої форми підготовки, як професійна військова освіта, та механізму зовнішнього оцінювання її якості – інституційного аудиту. Однак наукове обґрунтування процедури аудиту професійної військової освіти як механізму впровадження стандартів якості НАТО в Україні раніше не здійснювалося.

Мета та завдання дослідження. Метою цього дослідження є обґрунтування процедури аудиту професійної військової освіти як механізму впровадження стандартів якості НАТО в Україні. Відповідно до цієї мети визначені такі наукові завдання: вивчення нормативно-правових актів України, спрямованих на досягнення сумісності із системою освіти та підготовки НАТО; аналіз нормативних документів НАТО щодо гарантування якості освіти і підготовки та стану їхньої реалізації; розробка пропозицій з унормування порядку проведення аудиту професійної військової освіти в Україні на засадах якості НАТО.

Методи

Під час дослідження проаналізовано та узагальнено наукові публікації з визначеної проблематики, нормативно-правові акти України та нормативні документи НАТО. Емпіричні дані, які характеризують стан реалізації стандартів якості НАТО у сфері освіти і підготовки,

зокрема, розкривають відомості щодо курсів зі статусом "схвалений НАТО", отримані з Каталогу можливостей освіти та підготовки (ЕТОС, 2024), а також з офіційних вебсторінок навчальних закладів, які здійснюють освітню, тренувальну, навчальну та оцінювальну діяльність (Education, Training, Exercises and Evaluation, ETEE), пов'язану з діяльністю НАТО. Для аналізу цих даних використовувалися методи описової статистики. Розробка пропозицій з унормування порядку проведення аудиту професійної військової освіти в Україні на засадах якості НАТО здійснювалася за допомогою діалектичного, формально-логічного та системно-структурного методів.

Результати

Із 2014 року, після початку російської військової агресії, у нашій державі формується системна та послідовна політика у сфері безпеки та оборони, спрямована на інтеграцію України до НАТО. Одним із головних завдань з реалізації цієї політики є забезпечення підготовки особового складу сил оборони відповідно до освітніх стандартів НАТО. Зокрема, Концепція підготовки ЗС України, затверджена наказом МО України від 22.02.2016 р. № 95, передбачала завершення переходу на підготовку ЗС України за стандартами НАТО, досягнення органами військового управління всіх рівнів та військами (силами) повної взаємосумісності зі збройними силами держав-членів НАТО до кінця 2020 року. Законом України "Про національну безпеку" (ч. 3, п. 3, ст. 3) встановлено завдання досягнення Україною відповідності критеріям членства в НАТО, взаємосумісності збройних сил та інших складових сил оборони з відповідними структурами держав-членів НАТО. Одним із шляхів реалізації цього завдання в абз. 4 п. 60 Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020, визначено трансформацію професійної культури на основі доктринальних підходів і принципів командування й контролю, підготовки, освіти НАТО. Відповідно до Стратегії національної безпеки України, введеної у дію Указом Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021, одним із завдань реалізації державної політики у військовій сфері, сфері оборони і військового будівництва є розвиток систем військової освіти та підготовки особового складу для сил оборони, запровадження освітньо-професійних програм підготовки офіцерського, сержантського та старшинського складу з використанням досвіду бойових дій, методики підготовки, принципів і стандартів НАТО. На реалізацію цього завдання спрямована Концепція трансформації системи військової освіти, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 1410 (15.12.1997 р.) зі змінами від 30.12.2022 р. (далі – Концепція трансформації). Розвиток професійної військової освіти відповідно до керівних документів НАТО як елементу інтернаціоналізації вищої освіти передбачений також Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р.

Основними директивними документами, на базі яких відбувається формування інших нормативних актів у системі освіти та підготовки НАТО, є: 1) МС 0458/3 "Політика НАТО з освіти, підготовки, навчання та оцінювання" (NATO Education, Training, Exercises, and Evaluation Policy, далі – Політика МС 0458/3), яка формується та публікується Військовим комітетом НАТО (Military Committee, MC) і застосовується до всіх освітніх та навчальних закладів, які перебувають в управлінні НАТО, і до ЕТЕЕ-діяльності, яка проводиться НАТО, країнами Альянсу та країнами-партнерами для підготовки органів

військового управління НАТО, збройних сил НАТО та окремих осіб, призначених для поточних і майбутніх операцій під керівництвом НАТО, включно із силами реагування НАТО, щоб відповідати стратегічній концепції НАТО; 2) Спільна директива стратегічних командувань НАТО щодо освіти та індивідуального навчання 075-007 (NATO Bilateral Strategic Command (Bi-SC) Education and Individual Training Directive (E&ITD) 075-007, далі – Директива Bi-SC E&ITD 075-007), яка видається спільно двома основними командуваннями НАТО – Оперативним командуванням об'єднаних збройних сил НАТО та Командуванням об'єднаних збройних сил НАТО з питань трансформації.

Слід звернути увагу, що відповідно до цих керівних документів ЕТЕЕ-діяльність НАТО повинна передбачати інтеграцію партнерів, а також організацій, які не входять до НАТО, щоб підвищити їхню взаємодію та сумісність. Зокрема, дія Політики MC 0458/3 (NATO, 2014) та Директиви Bi-SC E&ITD 075-007 (NATO, 2015) поширюється на навчальні заклади НАТО (NATO Education and Training Facilities, NETFs), акредитовані НАТО

центри поширення передового досвіду (Centers Of Excellence, COE), визнані НАТО партнерські навчальні та освітні центри (Partnership Training and Education Centres, PTECs), а також може поширюватися на багатонаціональні / національні тренінгові інституції (Multinational/National Training Institutions, MNTIs) країн-членів НАТО та інші освітні й навчальні заклади країн-партнерів, а також не структур НАТО, які відповідають процедурам та стандартам НАТО або слугують додатковими активами, які також пропонують пряму підтримку НАТО через надання визнаних НАТО рішень у сфері освіти та підготовки.

Метою запровадження стандартів гарантування якості освіти та підготовки в НАТО (стандартів якості НАТО у сфері освіти і підготовки), викладених у Директиві Bi-SC E&ITD 075-007, є забезпечення сумісності всіх цих різноманітних освітніх інституцій. Зазначені стандарти, аналогічно європейським принципам забезпечення якості у сфері вищої освіти, спрямовані на внутрішнє та зовнішнє забезпечення якості (табл. 1).

Таблиця 1

Стандарти гарантування якості освіти та підготовки в НАТО

Внутрішнє гарантування якості	Зовнішнє гарантування якості
Стандарти системи управління якістю в НАТО	Стандарти якості НАТО
- Політика та процедури - Планування, моніторинг та перегляд якості курсів - Оцінювання студентів - Розвиток персоналу та інструкторів - Навчальні ресурси і підтримка студентів - Інформаційні системи та управління знаннями - Публічна інформація	- Лідерство та управління: - Загальне управління - Управління персоналом - Управління ресурсами - Освіта та навчання: - Підготовка та надання методичних матеріалів - Оцінювання студентів - Зміцнення навчання та викладання - Співпраця з НАТО: - Підтримка вимог НАТО - Розробка навчальних дисциплін та методичного забезпечення до них - Виконання інших заходів, пов'язаних з НАТО

Джерело: укладено автором за матеріалами НАТО (2015, додатки D, E).

Стандарти системи управління якістю в НАТО (NATO, 2014, додаток D) покликані надати методичну допомогу в розбудові системи внутрішнього забезпечення якості в навчальному закладі. Стандарти якості НАТО (NATO, 2014, додаток E) встановлюють критерії для зовнішнього оцінювання навчальних закладів та застосовуються для проведення їх інституційної акредитації. Інституційну акредитацію проводить група експертів із забезпечення якості (Quality Assurance Team of Experts, ToE), яка затверджується та спрямовується штабом Верховного головнокомандувача об'єднаних збройних сил НАТО з питань трансформації через інструктора об'єднаних сил (Joint Force Trainer, JFT), що відповідає за планування і реалізацію освітніх програм та курсів підготовки НАТО з використанням національних спроможностей країн-членів НАТО. Під час інституційної акредитації НАТО навчальний заклад має продемонструвати існування ефективної системи управління якістю, яка ґрунтується на семи стандартах системи управління якістю, а також надати підтвердження своєї співпраці з НАТО. За результатами інституційної акредитації навчальний заклад може отримати одну з трьох оцінок: "Відповідає стандартам" (акредитація терміном на 6 років), "Частково відповідає стандартам" (умовна акредитація, що надається на рік, протягом якого заклад має виконати рекомендації та усунути виявлені недоліки), "Не відповідає стандартам" (заклад не може бути акредитованим, а

команда експертів допоможе навчальному закладу внести необхідні зміни та вдосконалити освітню діяльність).

Як зазначалося в дослідженнях (Кругун, & Artamoshchenko, 2020; Сиротенко, & Артамощенко, 2021) з інституційною акредитацією безпосередньо пов'язаний процес сертифікації курсів НАТО. Заклад освіти, який хоче запропонувати свій курс країнам-членам НАТО, має завантажити інформацію про нього до ЕТОС. Такий курс автоматично отримує статус "включений до переліку" (англ. "Listed") – його можна переглядати та замовити, але цей статус нічого не говорить про якість. Щоб курс відповідав вимогам НАТО, до нього слід додати набір документів контролю курсу, які описують вимоги до підготовки, мету курсу, навчальні цілі, методику навчання. Ці документи має затвердити провідний підрозділ (Department Head, DH) або фахівець з предмета (Subject Matter Expert), що відповідають за дисципліну, у межах якої розроблено даний курс. Після цього можна робити запит до НАТО щодо сертифікації курсу. Курси можуть отримати такі статуси: "схвалений НАТО" ("NATO Approved") – відповідає вимогам НАТО до освіти та підготовки, а заклад, що пропонує цей курс, є акредитованим; "обраний НАТО" ("NATO Selected") – відповідає вимогам НАТО щодо освіти та підготовки, однак заклад, що його пропонує, не має інституційної акредитації. Щоквартально ToEs переглядають перелік курсів з

метою перевірки відповідності їх змісту та документів контролю потребам та вимогам НАТО (NATO, 2014, р. 13).

Станом на березень 2024 року ЕТОС містить 475 курсів зі статусом "включений до переліку", 51 курс зі статусом "обраний НАТО", 360 курсів зі статусом "схвалений НАТО". Тривалість курсів професійної військової освіти, які проводяться в межах програм НАТО, може значно варіюватися від кількох тижнів до кількох місяців залежно від конкретної програми, її цілей та специфіки. Курси зі статусом "схвалений НАТО" викладаються в 40 освітніх та навчальних закладах із 21 країни. Найбільша кількість акредитованих НАТО освітніх та навчальних закладів

розташовані в Німеччині (8), ще по три в Румунії, Туреччині та Італії. Найбільша кількість схвалених НАТО курсів пропонується Школою НАТО Оберамергау (95), Університетом спеціальних операцій НАТО (31), Академією комунікації та інформації НАТО (23) і Центром передового досвіду військової медицини (21). Переважна кількість курсів зі статусом "схвалений НАТО" пропонується навчальними закладами НАТО (NETFs). Чотири з дев'яти таких закладів пропонують разом 164 курси. Це майже вдвічі більше, ніж пропонується центрами передового досвіду НАТО (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз статистичних даних щодо курсів зі статусом "схвалений НАТО" та категорій закладів, які їх пропонують

Тип закладу	Кількість курсів зі статусом "схвалений НАТО"	Кількість закладів, що пропонують курси	Загальна кількість закладів такого типу
NETF	164	4	9
COE	95	16	29
PTEC	61	11	33
MNTI	40	9	12

Джерело: укладено автором за даними ЕТОС (2024) та матеріалами Jacquemin & Sulce (2023), NATO QA Hub (2024).

Зауважимо, що єдиний курс LOP-LO-25457 "Курс підготовки керівного складу роти національного контингенту в Косово", який пропонується українським Міжнародним центром миротворчості та безпеки у Яворові, що має статус РТЕС, перебуває серед включених до переліку, але він не оновлювався з 2019 р. На даний момент мережа РТЕС складається із 33 центрів, розташованих у 26 країнах НАТО та країнах-партнерах: 17 центрів розташовані в 12 країнах-членах НАТО, 16 центрів розташовані в 14 країнах-партнерах. Лише третина РТЕС акредитовані НАТО (Jacquemin, & Sulce, 2023). Ще донедавна три із них були розташовані в країнах-партнерах (Міжнародний центр Збройних сил Швеції, Центр підготовки миротворчих операцій у Боснії та Герцеговині та Міжнародний центр сил оборони Фінляндії). Як бачимо, наявність таких центрів стала запорукою подальшої інтеграції та прийняття у члени НАТО Фінляндії та Швеції.

Серед акредитованих НАТО закладів лише один вищий військовий навчальний заклад – Академія Збройних сил ім. генерала Мілана Растислава Стефаніка (Armed Forces Academy of General Milan Rastislav Stefanik, далі – АФА) у Словаччині та чотири підрозділи вищих військових навчальних закладів (Факультет іноземних мов Національного військового університету імені Василя Левського у Болгарії, Міжнародний центр сил оборони Фінляндії у складі Національної академії оборони, Регіональний департамент досліджень управління оборонними ресурсами і Департамент кризового менеджменту та багатонаціональних операцій у складі Національного університету оборони "Кароль I" у Румунії). Усі вони мають статус РТЕС.

АФА має дві системи внутрішнього забезпечення якості: 1) внутрішнє забезпечення якості академічної освіти, що здійснюється відповідно до вимог національного законодавства у сфері вищої освіти, яке з 2018 р. формується у Словаччині на засадах ESG (Eurydice, 2024); 2) внутрішнє забезпечення якості професійної військової освіти, яке ґрунтується на нормативних документах внутрішньої системи гарантування якості в АФА та стандартах якості НАТО.

Система нормативних документів з питань внутрішнього забезпечення якості АФА утворена: стратегією розвитку, що має назву "Довгострокові наміри на 2022–

2032 роки"; Політикою гарантування якості; Положенням про внутрішню систему гарантування якості (систему внутрішнього забезпечення якості академічної освіти); Положенням про внутрішню систему якості професійної військової освіти. Зокрема, внутрішня система гарантування якості АФА відповідає Закону про університети № 131/2002, Закону про гарантування якості вищої освіти № 269/2018, Закону про державні закупівлі № 343/2015 у частині, що стосується забезпечення якості вищої освіти (АФА, 2022), а також ґрунтується на Довгострокових намірах на 2022–2032 роки та місії АФА, Політиці гарантування якості та стандартах забезпечення якості вищої освіти – Стандартах та рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, Стандартах для системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, Стандартах для освітніх програм, Стандартах для захисту дисертацій, Порядку призначення професорів, Методології оцінювання стандартів. Положення про внутрішню систему якості професійної військової освіти покликане унормувати реалізацію внутрішньої системи гарантування якості АФА та вимог директиви НАТО E&ITD 075-007 у Центрі професійної військової освіти АФА (АФА, 2023).

Саме така модель внутрішнього забезпечення якості, яка відповідає національному законодавству у частині академічної освіти, що ґрунтується на ESG, і стандартам НАТО у сфері професійної військової освіти може бути впроваджена у ВВНЗ України. Згідно із доповіддю Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО, 2023) за останні роки система військової освіти в Україні зазнала системних змін за рахунок таких чинників: упровадження досвіду війни; імплементації стандартів НАТО в програми підготовки; реалізації кращих підходів щодо навчання та підготовки складових сектору безпеки й оборони за досвідом країн-партнерів; зміни світоглядних цінностей у підготовці офіцерських кадрів; підвищення якості практичної підготовки всіх категорій здобувачів військової освіти.

Нова система військової освіти, яка формується відповідно до Концепції трансформації:

1) запроваджує спільну підготовку ЗС України з іншими складовими сил оборони за єдиним задумом і планом та під єдиним керівництвом;

2) створює єдину систему військової освіти для підготовки особового складу сил оборони на основі курсів професійної військової освіти L1-L5;

3) виокремлює професійну військову освіту (підготовку офіцерського складу тактичного, оперативного та стратегічного рівнів) від академічної вищої освіти.

Таким чином, сьогодні в системі військової освіти створені передумови для запровадження стандартів якості НАТО, а їх імплементацію в Україні, на нашу думку, доцільно здійснювати через процедуру аудиту професійної військової освіти.

Наразі проєкт Порядку проведення інституційного аудиту професійної військової освіти у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти (МО України, б. д.), який було представлено Департаментом військової освіти і науки Міністерства оборони України у 2020 р., пройшов апробацію в межах пілотного дослідження, започаткованого Національним університетом оборони України, Національною академією сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного, Військовим інститутом інформатизації та телекомунікацій імені Героїв Крут, Військовою академією (м. Одеса). За словами авторів цього документа, метою його реалізації є створення умов в закладах вищої освіти сил оборони для їх сертифікації відповідно до національних вимог, а також освітніх стандартів Європейського союзу і НАТО щодо забезпечення якості освіти. Інституційний аудит має оцінити, чи відповідає якість професійної військової освіти потребам та специфіці сил оборони, інтеграції України в НАТО та запропонувати практичні рекомендації щодо її вдосконалення відповідно до кращих методик та передового досвіду держав-членів НАТО (Стечишин, 2020). Із цього випливає, що аудит професійної військової освіти в системі зовнішнього оцінювання ВВНЗ може відігравати роль посередника ("інтерфейсу") між національною системою оцінювання та системою акредитації НАТО.

Водночас у самому проєкті документа (МО України, б. д.) визначено дещо іншу мету – підвищення ефективності функціонування системи професійної військової освіти та вироблення рекомендацій щодо: забезпечення якості освітньої діяльності та вдосконалення її внутрішньої системи; приведення освітнього та управлінського процесів відповідно до вимог законодавства. Аналіз цього проєкту свідчить, що він є гібридом норм, які описують процедуру інституційного аудиту закладів освіти та акредитації освітніх програм вищої освіти в Україні. Зокрема, у ньому інституційний аудит визначається як комплексна зовнішня перевірка та оцінювання освітніх й управлінських процесів ВВНЗ, які забезпечують його ефективну роботу та сталий розвиток. Таке визначення поняття та мети повністю збігається із положеннями, викладеними у п. 1 ст. 45 Закону України "Про освіту" щодо інституційного аудиту закладів освіти (окрім закладів вищої освіти). Критерії оцінювання, передбачені проєктом (МО України, б. д.), збігаються з критеріями оцінювання якості освітніх програм у Положенні про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (МОН України, 2019).

Загалом порівняльний аналіз проєкту (МО України, б. д.) з Положенням про акредитацію освітніх програм (МОН України, 2019) свідчить про те, що ці два документи майже ідентичні, тільки об'єктом оцінювання у першому випадку є всі наявні у ВВНЗ (військових навчальних підрозділах ЗВО) освітні програми курсів професійної військової освіти і процедура аудиту обов'язкова (проводиться у плановому або позаплановому порядку),

а в другому – оцінюється освітня програма за певною спеціальністю на визначеному рівні освіти й акредитація добровільна. Водночас такий аудит не можна назвати інституційним, оскільки інституційний аудит (акредитація) передбачає, що об'єктом оцінювання є інституція – заклад освіти у цілому, його структурний підрозділ або система внутрішнього забезпечення якості, а не лише освітні програми (Таланова, 2020, с. 40).

Слід також зауважити, що проєкт (МО України, б. д.) не містить механізмів, спрямованих на забезпечення сумісності освітніх програм професійної військової освіти українських ВВНЗ зі стандартами НАТО. Заявлена в п. 2 цього проєкту відповідність Директиві Bi-SC E&ITD 075-007 не підкріплена реальними заходами, окрім можливого залучення до проведення аудиту фахівців (експертів) країн-членів НАТО (п. 10). Отже, запропонована у проєкті (МО України, б. д.) процедура інституційного аудиту не забезпечить досягнення мети, яка вказана керівництвом Департаменту освіти і науки Міністерства оборони України, у частині оцінювання відповідності якості професійної військової освіти в Україні стандартам НАТО.

Як свідчить аналіз даних ЕТОС (2024), курси професійної військової освіти хоча і пропонуються окремими ВВНЗ країн-членів НАТО, і можуть бути складовою освітніх програм вищої освіти для особового складу національних збройних сил, але переважно проводяться іншими типами освітніх інституцій у формі післядипломної освіти. Тому процедура зовнішнього оцінювання професійної військової освіти в Україні не має обмежуватися лише ВВНЗ та військовими навчальними підрозділами ЗВО (ВНП ЗВО). На нашу думку, така процедура потрібна як засіб підготовки вітчизняних ВВНЗ, ВНП ЗВО та інших військових навчальних закладів до інституційної акредитації НАТО на період становлення та інституалізації професійної військової освіти в Україні. Тобто процедура аудиту професійної військової освіти – це тимчасовий захід на перехідний період до того часу, як наші військові навчальні заклади будуть готові проходити акредитацію НАТО. Наголосимо, що акредитації НАТО підлягають освітні інституції не лише країн-членів Альянсу. Як свідчить досвід Швеції та Фінляндії, інституційна акредитація НАТО – це процедура зовнішнього оцінювання, яка спрямована на досягнення взаємної сумісності оборонних і безпекових спроможностей союзників та партнерів, а також залучення нових зацікавлених сторін, що цілком відповідає цілям, викладеним у документах (НАТО, 2014) та (НАТО, 2015).

Отже, участь в освітніх проєктах НАТО, забезпечення підготовки за стандартами якості НАТО не потребує політичного схвалення з боку членів Альянсу. Водночас добровільне впровадження цих стандартів на рівні професійної військової освіти створить міцний фундамент для подальшої інтеграції України в НАТО. Тому метою зовнішнього оцінювання професійної військової освіти у проєкті (МО України, б. д.) слід визначити забезпечення відповідності професійної військової освіти потребам сил оборони України та її сумісності зі стандартами освіти і підготовки НАТО. Важливим кроком на шляху до такої сумісності є усвідомлення власного внеску в розвиток спроможностей НАТО, що має бути одним із критеріїв оцінювання.

Погоджуємося, що процедура зовнішнього оцінювання професійної військової освіти на етапі формування спільних підходів у підготовці сил оборони, які належать до сфери управління різних відомств, має бути обов'язковою, а не добровільною. Отже, її формою слід визначити аудит, а не акредитацію. Водночас

обов'язкове оцінювання ВВНЗ, які не належать до сфери управління Міністерства оборони України, як інституції у цілому експертною групою, створеною Департаментом військової освіти і науки цього міністерства, не відповідає логіці управлінських процесів. Якщо мета перевірки – забезпечення спільних підходів у підготовці сил оборони за єдиним задумом, що відповідає певному рівню якості, тоді об'єктом оцінювання слід визначити не інституцію, а освітні програми професійної військової освіти, які зокрема використовуються ВВНЗ для підготовки офіцерів тактичного рівня як у системі вищої освіти, так і в системі підготовки офіцерів запасу. Отже, має йтися не про інституційний аудит, а про аудит освітніх програм професійної військової освіти.

Таким чином, пропонуємо доопрацювати проєкт (МО України, б. д.) з урахуванням таких положень:

- 1) змінити назву на "Порядок проведення аудиту освітніх програм професійної військової освіти в Україні";
- 2) викласти окремі положення в такій редакції:

абз. 3 п. 3 – "аудит освітніх програм професійної військової освіти (далі – Аудит) – це процедура зовнішнього оцінювання освітніх програм професійної військової освіти, що застосовується до закладів (навчальних підрозділів), які входять до системи військової освіти України, для успішного проходження ними інституційної акредитації НАТО".

п. 4. – "Аудит сприятиме визнанню державою компетентностей, отриманих поза формальною освітою, та досягненню сумісності професійної військової освіти в Україні зі стандартами освіти і підготовки НАТО";

п. 5. – "Метою проведення Аудиту є забезпечення відповідності професійної військової освіти потребам сил оборони України та її сумісності зі стандартами освіти і підготовки НАТО";

3) перелік критеріїв оцінювання доповнити критерієм "9. Співробітництво з НАТО:

навчальний заклад (підрозділ) визначив свою роль у підтримці НАТО;

навчальний заклад (підрозділ) пропонує обрані / схвалені НАТО курси;

навчальний заклад (підрозділ) використовує набутий досвід роботи для вдосконалення підготовки;

одним із напрямів діяльності навчального закладу (підрозділу) є узгоджена підтримка НАТО;

навчальний заклад (підрозділ) сприяє розвитку навчальних дисциплін, пов'язаних з діяльністю НАТО;

навчальний заклад (підрозділ) здійснює співробітництво з НАТО в інших формах (розробка доктрин, наукові дослідження, вивчення досвіду, розробка методичних рекомендацій, планування операцій і оборони тощо)".

Дискусія і висновки

У дослідженні обґрунтовано процедури аудиту професійної військової освіти як механізму впровадження стандартів якості НАТО в Україні. За результатами вивчення нормативно-правових актів України, спрямованих на досягнення сумісності із системою освіти і підготовки НАТО, встановлено, що, починаючи з 2014 року рядом стратегічних документів визначено завдання розвитку вітчизняної системи військової освіти на засадах якості НАТО. Водночас реальні передумови для реалізації цього завдання створені Концепцією трансформації системи військової освіти в 2022 році, якою передбачено виокремлення у цій системі такої складової, як професійна військова освіта (підготовка офіцерського складу тактичного, оперативного та стратегічного рівнів).

Аналіз нормативних документів НАТО щодо гарантування якості у сфері освіти і підготовки та стану їхньої

реалізації свідчить, що поняття "стандарты НАТО" дійсно має різні тлумачення, як зазначають Полторак (2018) та Вавілова (2023), і у широкому розумінні може застосовуватися до сукупності нормативних документів, що визначають основні напрями діяльності НАТО, а у вузькому – до найкращих практик, які набули офіційного визнання і є обов'язковими для виконання. Відповідно до цих нормативних документів освітня, тренувальна, навчальна й оцінювальна діяльність (ЕТЕЕ-діяльність) НАТО має передбачати інтеграцію союзників, партнерів, а також організацій, які не входять до НАТО, щоб підвищити їхню взаємодію та сумісність.

Отже, метою запровадження стандартів гарантування якості освіти та підготовки в НАТО є забезпечення сумісності різноманітних навчальних закладів, які здійснюють пов'язану з НАТО ЕТЕЕ-діяльність: навчальних закладів НАТО (NETFs), акредитованих НАТО центрів поширення передового досвіду (COEs), визнаних НАТО партнерських навчальних та освітніх центрів (PTECs), багатонаціональних / національних тренінгових інституцій (MNTIs) країн-членів НАТО та країн-партнерів, а також інших навчальних закладів, які роблять внесок у розвиток НАТО. Зазначені стандарти, аналогічно європейським принципам забезпечення якості у сфері вищої освіти, представлені стандартами внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості (стандартами системи управління якістю та стандартами якості НАТО, відповідно). Елементами зовнішнього оцінювання якості є інституційна акредитація навчального закладу та сертифікація курсів НАТО, про що йшлося у публікаціях (Крукун, & Artamoshchenko, 2020; Сиротенко, & Артамошенко, 2021). У нашому дослідженні більш детально розкрито процедуру сертифікації курсів у НАТО, а також проаналізовано структуру даних сертифікації курсів зі статусом "схвалений НАТО". Зокрема, переважна кількість курсів зі статусом "схвалений НАТО" викладається NETFs. Курси професійної військової освіти хоча і пропонуються окремими вищими військовими навчальними закладами, і можуть бути складовою освітніх програм для особового складу національних збройних сил, але переважно проводяться іншими типами освітніх інституцій (навчальними чи тренувальними центрами) у формі післядипломної освіти (коротко- чи довгострокових програм). Серед акредитованих НАТО закладів є лише один вищий військовий навчальний заклад (Академія Збройних сил ім. генерала Мілана Растислава Стефаніка у Словаччині) та чотири підрозділи вищих військових навчальних закладів (у Болгарії, Фінляндії та два у Румунії), які мають статус РТЕС. Це дає підстави стверджувати, що перепідготовка та підвищення кваліфікації військових фахівців в Україні також може проводитися у формі курсів професійної військової освіти. Академія Збройних сил ім. генерала Мілана Растислава Стефаніка має дві системи внутрішнього забезпечення якості:

1) внутрішнє забезпечення якості академічної освіти, що здійснюється відповідно до вимог національного законодавства у сфері вищої освіти, яке з 2018 р. формується у Словаччині на засадах ESG;

2) внутрішнє забезпечення якості професійної військової освіти, яке ґрунтується на нормативних документах внутрішнього забезпечення якості академічної освіти та стандартах якості НАТО.

Саме така модель внутрішнього забезпечення якості, яка відповідає національному законодавству у частині академічної освіти, що ґрунтується на ESG, та стандартам НАТО у сфері професійної військової освіти, може бути впроваджена у ВВНЗ України.

Наявність акредитованих НАТО навчальних центрів збройних сил Фінляндії та Швеції стала запорукою подальшої інтеграції та прийняття цих країн у НАТО. Таким чином, аудит професійної військової освіти у системі зовнішнього оцінювання військових навчальних закладів може відігравати роль посередника між національною системою забезпечення якості військової освіти та системою акредитації НАТО. Із цією метою пропонується доопрацювати представлений Департаментом освіти і науки Міністерства оборони України проєкт щодо аудиту професійної військової освіти, у якому:

- визначити аудит освітніх програм професійної військової освіти як процедуру зовнішнього оцінювання освітніх програм професійної військової освіти, що застосовується до закладів (навчальних підрозділів), які входять до системи військової освіти України, для успішного проходження ними інституційної акредитації НАТО;
- встановити, що цей аудит сприятиме визнанню державою компетентностей, отриманих поза формальною освітою, та досягненню сумісності професійної військової освіти в Україні зі стандартами освіти і підготовки НАТО, а його метою є забезпечення відповідності професійної військової освіти потребам сил оборони України та її сумісності зі стандартами освіти і підготовки НАТО;
- перелік критеріїв оцінювання освітніх програм професійної військової освіти доповнити критерієм щодо співробітництва з НАТО.

За таких умов аудит професійної військової освіти сприятиме запровадженню військовими навчальними закладами України сертифікованих НАТО курсів та розбудові професійної військової освіти в Україні на засадах якості НАТО і, таким чином, є механізмом впровадження стандартів якості освіти і підготовки НАТО в Україні.

Подяки, джерела фінансування. Це дослідження здійснювалося у Національній академії Служби безпеки України у межах підготовки докторської дисертації.

Список використаних джерел

- Вавілова, Н. (2023). Стандарти якості професійної військової освіти в закладах військової освіти НАТО. *Військова освіта*, 1(47), 28–34. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2023-01/28-34>
- Клачко, В., Білявцев, С., Діденко, О., & Дем'янюк, Ю. (2022). Стан, проблеми та перспективи трансформації військової освіти в контексті реалізації стандартів НАТО. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія "Педагогічні науки"*, 28(1), 90–104.
- МО України. (б. д.). *Порядок проведення інституційного аудиту професійної військової освіти у вищих військових навчальних закладах (військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти)*. https://www.mil.gov.ua/content/pdf/poriadok_inst_audit.pdf
- МОН України. (2019). *Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти* (наказ від 11.07.2019 р. № 977). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>
- НАЗЯВО. (2023). *Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2022 році*. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Доповідь-про-якість-вищої-освіти-в-Україні.pdf>
- Новицький, Г. (2012). Щодо визначення поняття "національні інтереси". *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія "Право"*, 20(1), 1, 173–176.
- Полторак, С. (2018). Трансформація системи військової освіти України на шляху до досягнення стандартів НАТО. *Наука і оборона*, 2, 3–10.
- Рахманов, В. (2023). Забезпечення якості вищої військової освіти та проблеми розвитку професійної військової освіти в Україні. *Військова освіта*, 1(47), 242–253. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2023-01/242-253>
- Сиротенко, А., & Артамошенко, В. (2021). Набуття сумісності військової освіти і підготовки кадрів сил оборони на засадах якості: Національні вимоги і стандарти НАТО. *Наука і оборона*, 1, 48–52. <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2021-14-1-48-53>
- Стечишин, В. (2020). *Які висновки експертів Інституційного аудиту в Національній академії сухопутних військ*. Армія Inform. <https://armyinform.com.ua/2020/11/19/yaki-vysnovky-ekspertiv-institutijnogo-audytu-v-nacjonalnij-akademiyi-suhoputnyh-vijsk/>

Таланова, Ж. (2020). Міжнародний, національний та інституційний виміри запровадження механізмів оцінювання якості вищої освіти в Аналізі провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції: аналітичні матеріали. *Прінтеко*, 24–52.

Шабатіна, Н. (2023). Стандарти НАТО щодо забезпечення якості професійної військової освіти. *Військова освіта*, 1(47), 332–342. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2023-01/332-342>

AFA. (2022). *Internal System of Quality Assurance*. <https://weblm.aos.sk/www/data/uploads/files/Kvalita/internal-system-of-quality-assurance.pdf>

AFA. (2023). *PMECs Internal System of Quality*. <https://weblm.aos.sk/www/data/uploads/files/Kvalita/pmeacs-internal-system-of-quality.pdf>

ETOC, Education and Training Opportunities Catalogue. (2024). *ETOC Search*. <https://e-itep.act.nato.int/Guest/ETOCIndex.aspx>

Eurydice. (2024). *Slovakia. Quality assurance in higher education*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/slovakia/quality-assurance-higher-education>

Jacquemin, F., & Sulce, M. (Eds.). (2023). *On the road to Training and Education*. <https://www.act.nato.int/wp-content/uploads/2023/05/ptec-brochure-en-2021.pdf>

Krykun, V., & Artamoshchenko, V. (2020). Achievement of Interoperability of the Military Education System on the Basis of Quality: National Requirements and NATO Standards. *Specialized and Multidisciplinary Scientific Researches*, 1, 125–128.

Mirnenko, V., Artamoshchenko, V., & Paldunas, S. (2021). Institutional audit of professional military education: A way to quality assurance according to NATO standards. *Civitas et Lex*, 4(32), 7–21.

NATO. (2014). *MC 0458/3 NATO Education, Training, Exercises, and Evaluation (ETEE) Policy*. [https://www.coemed.org/files/Branches/DH/Files_01/MC0458-3-Final-NATO-EDUCATION,-TRAINING,-EXERCISES,-AND-EVALUATION-\(ETEE\)-POLICY-03-Sep-14.pdf](https://www.coemed.org/files/Branches/DH/Files_01/MC0458-3-Final-NATO-EDUCATION,-TRAINING,-EXERCISES,-AND-EVALUATION-(ETEE)-POLICY-03-Sep-14.pdf)

NATO. (2015). *Bi-SC Education and Individual Training Directive (E&ITD) 075-007*. https://www.coemed.org/files/Branches/DH/Files_01/Bi-SC_75-7_NEW.pdf

NATO QA Hub. (2024). *NATO QA Programme Members*. Retrieved March 31, 2024. <https://qa.sidecloud.net/institutions>

References

AFA. (2022). *Internal System of Quality Assurance*. <https://weblm.aos.sk/www/data/uploads/files/Kvalita/internal-system-of-quality-assurance.pdf>

AFA. (2023). *PMECs Internal System of Quality*. <https://weblm.aos.sk/www/data/uploads/files/Kvalita/pmeacs-internal-system-of-quality.pdf>

ETOC, Education and Training Opportunities Catalogue. (2024). *ETOC Search*. <https://e-itep.act.nato.int/Guest/ETOCIndex.aspx>

Eurydice. (2024). *Slovakia. Quality assurance in higher education*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/slovakia/quality-assurance-higher-education>

Jacquemin, F., & Sulce, M. (Eds.). (2023). *On the road to Training and Education*. <https://www.act.nato.int/wp-content/uploads/2023/05/ptec-brochure-en-2021.pdf>

Klachko, V., Bilyavets, S., Didenko, O., & Demyanyuk, Y. (2022). State, problems, and prospects of military education transformation in the context of NATO standards. *Collection of Scientific Works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine: Series "Pedagogical Sciences"*, 28(1), 90–104 [in Ukrainian].

Krykun, V., & Artamoshchenko, V. (2020). Achievement of Interoperability of the Military Education System on the Basis of Quality: National Requirements and NATO Standards. *Specialized and Multidisciplinary Scientific Researches*, 1, 125–128.

Ministry of Defense of Ukraine. (n.d.). *Procedure for conducting institutional audit of professional military education in higher military educational institutions (military educational units of higher educational institutions)* [in Ukrainian]. https://www.mil.gov.ua/content/pdf/poriadok_inst_audit.pdf

Ministry of Education and Science of Ukraine. (2019). *Approval of the Procedure for Accreditation of Educational Programs for which the preparation of higher education applicants is carried out* (order dated 11.07.2019 № 977) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>

Mirnenko, V., Artamoshchenko, V., & Paldunas, S. (2021). Institutional audit of professional military education: A way to quality assurance according to NATO standards. *Civitas et Lex*, 4(32), 7–21.

NAHEQA, National Agency for Higher Education Quality Assurance. (2023). *Report on the quality of higher education in Ukraine, its correspondence to the tasks of sustainable innovative development of society in 2022* [in Ukrainian]. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Доповідь-про-якість-вищої-освіти-в-Україні.pdf>

NATO. (2014). *MC 0458/3 NATO Education, Training, Exercises, and Evaluation (ETEE) Policy*. [https://www.coemed.org/files/Branches/DH/Files_01/MC0458-3-Final-NATO-EDUCATION,-TRAINING,-EXERCISES,-AND-EVALUATION-\(ETEE\)-POLICY-03-Sep-14.pdf](https://www.coemed.org/files/Branches/DH/Files_01/MC0458-3-Final-NATO-EDUCATION,-TRAINING,-EXERCISES,-AND-EVALUATION-(ETEE)-POLICY-03-Sep-14.pdf)

NATO. (2015). *Bi-SC Education and Individual Training Directive (E&ITD) 075-007*. https://www.coemed.org/files/Branches/DH/Files_01/Bi-SC_75-7_NEW.pdf

NATO QA Hub. (2024). *NATO QA Programme Members*. Retrieved March 31, 2024. <https://qa.sidecloud.net/institutions>

Novytskyi, H. (2012). Regarding the definition of the concept "national interests". *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "Law"*, 20(1), 1, 173–176 [in Ukrainian].

Poltorak, S. (2018). Transformation of the Ukrainian military education system on the path to achieving NATO standards. *Science and Defense*, 2, 3–10 [in Ukrainian].

Rakhmanov, V. (2023). Ensuring the quality of higher military education and problems of professional military education development in Ukraine. *Military Education*, 1(47), 242–253 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2023-01/242-253>

Shabatina, N. (2023). NATO standards for ensuring the quality of professional military education. *Military Education*, 1(47), 332–342 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2023-01/332-342>

Stechyshyn, V. (2020). *What are the conclusions of experts of the Institutional Audit at the National Academy of Ground Forces*. Army Inform [in Ukrainian]. <https://armyinform.com.ua/2020/11/19/yaki-vysnovky-ekspertiv-instytucijnogo-audytu-v-nacjonalnij-akademiyi-suhoputnyh-vijsk/>

Syrotenko, A., & Artamoshchenko, V. (2021). Attainment of compatibility of military education and training of defense personnel on the basis of quality: National requirements and NATO standards. *Science and Defense*, 1, 48–52 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2021-14-1-48-53>

Talanova, Z. (2020). International, national, and institutional dimensions of implementing quality assessment mechanisms in higher education. In *Analysis of leading domestic and foreign experience in assessing the quality of higher education in the conditions of European integration: analytical materials* (pp. 24–52). Printeko [in Ukrainian].

Vavilova, N. (2023). Quality standards of professional military education in NATO military education institutions. *Military Education*, 1(47), 28–34 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2023-01/28-34>

Отримано редакцією журналу / Received: 05.04.24

Прорецензовано / Revised: 16.04.24

Схвалено до друку / Accepted: 20.04.24

Valentyna KRAVETS, PhD (Engin.), Senior Researcher

ORCID ID: 0000-0002-3012-1829

e-mail: val.kuryl@gmail.com

National Academy of Security Service of Ukraine, Kyiv, Ukraine

AUDIT OF PROFESSIONAL MILITARY EDUCATION AS A MECHANISM FOR IMPLEMENTING NATO EDUCATION AND TRAINING STANDARDS IN UKRAINE

Background. The search for allies for security assurance is the key to Ukraine's existence as an independent state. Creating basis for Ukraine integration into the Euro-Atlantic security environment through the implementation of NATO education and training quality standards is one of the urgent tasks for our military education system. The purpose of this study is to substantiate the audit of professional military education as a mechanism for the implementation of NATO quality standards in Ukraine.

Methods. Analysis and generalization of scholarly publications on regarding issues, alongside normative and legal documents of Ukraine and NATO, are conducted. Empirical data on the outcomes of implementing NATO's educational quality standards within educational and training facilities have been obtained from both the Education and Training Opportunities Catalogue (ETOC) and the official websites of these institutions. To scrutinize the data, descriptive statistical methods have been applied. Proposals for regulating the procedure of professional military education audit in Ukraine in alignment with NATO's quality standards have been formulated utilizing the dialectical, formal-logical and systemic-structural methods.

Results. It has established that the real prerequisites for the implementation of NATO education and training quality standards in Ukraine were created in 2022 by allocating professional military education as a part of military education system. The procedure for NATO courses certification and the structure of ETOC data on NATO-accredited educational institutions have been disclosed, thanks to which an acceptable model of the internal quality assurance system for military higher educational institutions in Ukraine has been determined, which has two components: the quality of academic education that complies with national legislation based on ESG; the quality of professional military education that meets NATO quality standards. It is proposed to conduct retraining and advanced training of military specialists in Ukraine in the form of professional military education courses Recommendations have been developed to regulate the procedure for conducting audit of professional military education in Ukraine on the basis of NATO quality standards.

Conclusions. The purpose of implementing quality assurance standards for education and training in NATO is to ensure the compatibility of various educational institutions affiliated with Alliance. Conducting an audit of professional military education in Ukraine on the basis of NATO quality standards will contribute to the introduction of NATO-certified courses by Ukrainian military educational institutions and the development of NATO-compatible professional military education in Ukraine.

Keywords: professional military education; quality assurance, NATO institutional accreditation, NATO courses certification, audit of professional military education in Ukraine; achieving compatibility.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.